

לולב הגזול פרק שלישי סוכה

צנא א ב ג מיי פ"ח מהל'
שמיטה ה' י"ז פ"ו
שם הלכה א'
צד ר מיי פ"ח מהל'
מעשר שני ו"ד
הלכה ה':

רבינו הגנאל

ראקשין מוזן ג'
עבודות מן המופקרות
ותו לא, ורמינהו הא
דתן בשביעית פ"ט
הפיגם והירבוזין השוטין
וחלגלוגות (והכסופי)
והכוסברין שבתרים
והכרפס (ששנוט)
(שבתורות) והגריד
שבאפר, פטורין מן
המעשר, ונתקחין מכל
אדם בשביעית, לפי שאין
כיוצא בהן נשומר, קתי
מיהא מן המופקר ונתקחין
מכל אדם בשביעית, ולא
קתי ג' סודות, ונתקחין
בכדי מן פ"י כדי מונותיו,
כלומר כדי שימכור אלו
ויקנה בדמיהן פת ויבשר
כדי אכילתו, ולא קשיא, אי
הכי שאין מוסיפין לו
בשביעית יותר ממוזן ג'
סודות, אפילו לולב לא
יקנה (ממוזן) (ממנו)
דבימי, (ושנינו לולב)
ששנינו במשנתנו הוא
שנכנס משנה ששית
לשביעית, כי הוא נ"א:
שהוא חשוב מפירות שנה
ששית, לפיכך מותר, ואם
תאמר אי הכי ליתנה במתני,
שגם האחרון מותר,
ונקמה באחרון בן ששית
הנכנסת לשביעית, לא
מצינו אמרת הכי, דאפי'
אתרוג בן ששית שנכנס
לשביעית אחר, ודבר
לקיטה אזלין, ולא
היישנין לתנותו של
אתרוג.

בד"א דמוזן שלש מיהא מוסרין בלוקח מן ההפקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרין הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו זרה להלניען אבל בלוקח מן המשומר שהשדה זו מקום משומר בגדר ופתח נעל זה נחשד לענין שאינו מפקירן שאמרה תורה ששמטנה ונטשתה ואכלו אציוני עמך והערמה היא שמוכרן על יד כך פי' צקונט' ולא יתכן פי' זה לפי מה שפירשנו בשם ר"ת פ"צ דכתובות (דף כד. טז) גבי שלי חדש ושל חצרי ישן דתמס ע"ה אינו חשוד אלא כ"כ יודע ביה שהוא חשוד ואי בודאי חשוד מייירא הכא א"כ מן המופקר נמי ליתסר הפיגס וכו' וכל הני דחשיב התם ואומר ר"ת דפירות מן המשומר אסורין כדדש'י' בת"כ ואת ענבי זיתין לא תבזרו מן המופקר אמה בזר ואי אמה בזר מן המשומר דזיתין משמע דזר מהן בני אדם וכן פי' צקונט' בשם רבותיו צקוף יצמות (דף קכג.) גבי נכרי שהיה מוכר פירות צקוף ואמר פירות הללו של ערלה הם של נטע רבעי הם של עזקה הם לא אמר ולא כלום לא תכחין זה אלא להשביח מקחו כלומר של עזקה מפרדם מעזקה וגדר כביזר לו והיא שביעית והקשה שם צקונט' על פירושם מה איסור יש

כאן אם עבר זמן הביעור לא שגא מן המשומר ולא שגא מן המופקר אסור וקודם הזמן אלו ואלו מותרין ופירש שם דעזקה עיר שבארץ ישראל ופירותיה משובחים ואם היה עובד כוכבים זה בחזקה לארץ ומשבתן ואומר מעזקה הן אין חוששין לדבריו לענין שביעית דאין נוהגין בחו"ל דלמרינן עמוזן ומוזב מעשרים מעשר עני בשביעית ולענין שלא לעשר עליהן מפירות חו"ל משום על הפטור על החיוב ופירוש ראשון נראה ל"ת דמן המשומר אסורים כדפרישית עזקה לשון ויעזקה ויסקלחו (ישעה ה) כמו בית יעזק היתה נקראת דתנן פרק ז' דר"ה (דף סג.) ולהשביח מקחו אומר כל זה דפירות של ילדה טובים משל זקנה ופירות הפרדם המשומר טובים משל הפקר שיד הכל ממשמשים בהן וקשו להו ידים וגם ממחרים ללקטם קודם ביטולם והא דקאמר הכא אפי' כחצי איסור אסור היינו משום דאסירי בחלילה ושומרי ספיחים בשביעית דפ' הביזר והעלייה (ב"מ דף קסח.) לא שומרים מן האכילה דלא היו זריזין לשומרם מבני אדם דמאליהם היו פורשים כשהיו יודעין שהן לאורך העומר ולא היו שומרין אותם אלא מזהמה היה ועוף ומיניה קשה לר"ת דלא חסר בת"כ מן המשומר אלא בצלירה דדרך הבזורים אבל ע"י שניו שרי דקתני סיפא מנאן (ה) אמרו תלמי של שביעית אין קולטין אותה ממוקנה אבל קולטת בהרבה אין דורכין ענבים בבת אבל דורכין הוא בעריבה אין עושין זיתים צדו וצקוטו אבל כותש הוא ומכניס לצדידה ואמן המשומר קאי ועוד דמשמעתי משמע דלא חסר מן המשומר אפילו כחצי איסור אלא לפי שמוסר דמי שביעית לחשוד אבל פירות

ובא ואוכלן בקדושת שביעית "בד"א בלוקח מן המופקר אבל בלוקח מן המשומר אפילו בכחצי איסור אסור מתיב רב ששת ומן המופקר ג' סעודות ותו לא ורמינהו דהפיגם (ה) והירבוזין והשיטים וחלגלוגות והכוסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגריד של אפר פטורין מן המעשר ונתקחין מכל אדם בשביעית לפי שאין כיוצא בהן נשומר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בכדי מן שגו וכן אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכדי מן שגו מאי משמע דהאי מן לישנא דמוזני הוא דכתיב וימזן להם המלך וגו' אי הכי לולב נמי לולב בר ששית הנכנס לשביעית הכי אתרוג נמי בת ששית הנכנסת לשביעית היא אתרוג בתר לקיטה אזלין והא בין ר"ג ובין ר' אליעזר לענין שביעית אתרוג בתר חננה אזלין דתנן אחרון שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שוה לאילן בג' דרכים ילעזרה ולרבעי ולשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת

וצא חצר זה ואוכל אותם הפירות בקדושת שביעית אכילה ושתיה וסיכה והלקט הנר שהן הנאות המותרות בהן כדמפרש במס' שביעית (פ"ח מ"ג:) צד"א. דמוזן ג' סעודות מיהא מוסרים בלוקח מן המופקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו בשדה המופקר שאין ע"ה זה שומרו הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אבל לא הרבה שלא תהא עינו זרה להלניען: **אבל בלוקח מן המשומר**. שדה זו הייתה משומרת בגדר ופתח נעול זה נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים דכתיב (שמות כג) ואכלו אציוני עמך וגו' והערמה היא שמוכרן על יד על יד: **הפיגס**. עשב שקורין רוד"א: **הירבוזין**. הנפלי"ש בלשון אשכנז וכו' קורין לו אויל"ש והן עשבים וטעמם קרוב ללובליז גפנים: **השיטין**. אשפרו"ש ומין ירק הוא: **וחלגלוגות**. פולפ"ד: **והכוסבר** של הרים. אליינדר"א הוא גזל **והכרפס** של נהרות. שקורין בלע"ז קרישין אבל של גנה חשוד הוא. וי"א כרפס אפי"א וכן שמעתי אבל נראה שאינה גדילה בנהרות: **והגריד** של אפר. אורוג"א הגדילה בחמו אבל של גנה חשוד הוא: **פטורין מן המעשר**. בכל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוצא בהן נשומר שאין חשודין על הצרות ומפקירין אותן לכל והפקר פטור מן המעשר דכתיב (דברים יד) וצא הלוי כי

אין לו חלק ונחלה עמך בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך יטול מעשרותיו יאל הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך: **ויתקחין מכל אדם בשביעית**. ואף על גב דשביעית נהגה במופקרים מפני שאין כיוצא בהן נשומר והוא ליה לוקח מן המופקר ואף על גב דלא ידעינן ביה בהאי דודאי הפקיר מחזיקנא ליה בהכי דאין דרך לשומרן לפיכך מוסרין לו דמיאן ולא חשדינן ליה שיניעם לסחורה אלמא בלוקח מן המופקר מסרינן טובא דהא ונתקחין קתני משמע אפי' טובא: **בכדי מן**. בכדי מונומיו שנו דנתקחין והיינו שלש סעודות: **וימזן להם המלך**. כל"כ סעודה משמעי קרא דניאל (א') וימזן המלך ויפרנס המלך: **אי הכי**. דאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ לולב נמי לא מוזין מיניה שאף זו נוהג שביעית וטעמא מפרש לקמן: **ומשני לולב בר ששים הנכנס לשביעית הוא**. דעל כרחק בחמשה עשר יום שמראש השנה עד החג לא גדל וקיימא לן אילן בתר חנטה אזלין ביה זמנסת ראש השנה (דף ק"ג:) **אחרון בתר לקיטה אזלין**. דחלוק משאר אילנות ודינו כירק שהלכו בו בתר לקיטה משום דגדל על כל מים כדאמרין צ"ה (דף י"ד) ותבואה ואילנות גדלין על מי גשמים ואתרוג גדל על כל מים שמסקין אותו תמיד כירק כדאמרין בפ"ק דקדושין (דף ק"ג.) **צין לר"א צין לר"ג**. דאפליגו באתרוג לענין מעשר מודו לענין שביעית דבתר חנטה אזלין ביה: **לערלה**. שנוהג בו כאלו וכן רבעי נוהג בו: **ולשביעית**. דאזלין ביה לענין שביעית בתר חנטה: **שבשעת**

מיהא לחלילה שרי דאי אסירי וכי דרך לקנות דבר האסור ומייהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קלידך לא תקזור מכלן סמכין על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאניה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דבסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דבגמרא דירושלמי מיימי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי**. הך משנה תאיה כמאן דלמר נטע רבעי צפרק כילד מצרכין (דף ק"ה.) **ולשביעית**. ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש צירושלמי פרק ז' דביבויים בגון אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאלו דבתר חנטה ולא כירק דבתר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים (ו) (ולא) הוי כלאי הכרס מה שאין כן בירק ולענין דר"ה שלו שבט כאלו אע"ג דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שבט כאלו כדאמרין פ"ק דר"ה (דף י"ד) **ולא תנא אלא מידי דבהא אזלין בתר חנטה ובהא אזלין בתר לקיטה** לכל דבר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז טז) **באספק מגרנך ומיקבך** מה גורן ויקב שהן גדלין על רוב מים ומתעשרין על שנה שעברה יאלו ירקות שגדילים על כל מים מתעשרין לשנה הבאה ואע"ג דמעשר ירק דרבנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה (דף י"ג) גבי ערלה פעמים שצרכיית וחסורים משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאזלין בירק בתר לקיטה לענין שביעית וזמנסת שביעית (פ"ט מ"ח) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירשנו שם ע"פ הירושלמי דאיירי בספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרלא בהכי היא דפ' מקום שנהגו (דף נ"א) **דמניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוב ונראה לפרש** דהא דאזלין בירק בתר לקיטה היינו בשלל נגמר גדולם בששית אבל נגמר גדולם בששית שרו צין לר"ע דדריש שגדילים על רוב מים צין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדילים על מי שנה שעברה פ"ק דר"ה (דף י"ד) מידי דהוה אצללים הסריסים דהתם שנוע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה לר"י הגלילי כיון דנגמר גדולם נמלאו גדילים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים יאלו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדאמרין צירושלמי גבי צללים הסריסים פ"צ דשביעית אמר ר' מנא מכיון שנוע מהן מים ששית יום לפני ר"ה נעשו כבעל שנספקת במי גשמים ומתעשרין לשעבר וכן נראה לגבי אורו ודוחן צ"ה פ"ק (דף י"ג.) **דיהב** להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בגמר פרי והנהו גמר פריים ביחד אלא שאין מתיבשין ביחד כדאמרין דעשויה פרכים פרכים ומייהו קשה מאתרוג דלמרינן פרק קמא דר"ה (דף י"ד) **באתרוג** שחנטו פירותיה קודם חמשה עשר דלידך שבט ונלקט באחד שבט ומשמע משום דמספקא ליה אי אזלין באתרוג בתר חנטה כ"י אליעזר

א) שביעית פ"ט מ"א,
ב) ר"ה יד: קדושין ז'
ג) כתיב פ"ב מ"ו, א) ונע'
ד) מוס' קדושין ז': ד"ה
ה) תרגום, ד) י"ל דלא,

הגהות הב"ח
א) תוס' ד"ה ד"א דמוזן
ו') ממאן אתה אומר
תלמוד:

לענין רש"י
רוד"א. פיגס (צמח).
הנפלי"ש (הנפרי"ש).
המציץ (צמח, בגרמנית).
אוריל"ש (אוישיל"ש).
המציצים (צמח).
אישפרו"ש
(אישפרו"ש).
אספרוסיס.
פולפ"ד (פולפ"ד).
רגלה. חלגלוגה (עשב בר).
אליינדר"א. כוסבר.
קרישין. שחלים.
אפי"א. כרפס.
אורוג"א. אורה (צמח).

מוסף רש"י
אתרוג שוה לאילן
בג' דרכים. עולה ורבעי
טובא זו כאלו ולענין
שביעית הולכין בפירומיו
אחר חנטה כאלו ולא
אחר לקיטה כירק (קדושין)
ב) אף: שוה לאילן לילך
אחר חנטה לענין ערלה
ורבעי ושביעית (ד"ה י"ד).